

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

ФАХОВИЙ МЕДИКО-ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ КОЛЕДЖ

Циклова комісія загальноомедичних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ»
Фаховий директор коледжу
Наталія Твердохліб
Наталія ТВЕРДОХЛІБ
"09" 08 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПАТОМОРФОЛОГІЯ ТА ПАТОФІЗІОЛОГІЯ**

Галузь знань 22 Охорона здоров'я

(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 223 Медсестринство

(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма (для обов'язкових дисциплін) Сестринська справа

(назва освітньої програми)

Освітньо-професійний ступінь фаховий молодший бакалавр

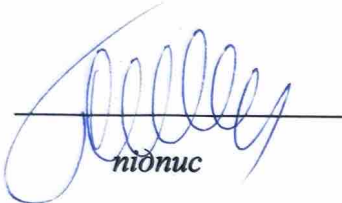
Київ 2025

Робоча програма з навчальної дисципліни «Патоморфологія та патофізіологія» для здобувачів фахової передвищої освіти освітньої програми «Сестринська справа» спеціальності 223 Медсестринство

Розробник: СЛОБОДЯНИК Геннадій, викладач, доктор психологічних наук, кандидат медичних наук, спеціаліст вищої категорії

Робочу програму погоджено:

Гарант освітньої програми «Сестринська справа»

підпис

Геннадій СЛОБОДЯНИК

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні циклової методичної комісії загальномедичних дисциплін

Протокол від "28" 08 2025 року № 1

Голова циклової комісії Марія КОВАЛЬЧУК

1. Опис навчальної дисципліни (Розділи програми)

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо -кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Загальна кількість годин: 135 год.	Галузь знань - 22 «Охорона здоров'я»	Обов'язкова	
	Спеціальність: 223«Медсестринств» («Сестринська справа») Спеціалізація: «Медична сестра/медичний брат»	Рік підготовки:	
		II	II
		Семестр	
		III -й	
		Теоретичні: 26	
		Практичні 42 год.	
	Освітньо – кваліфікаційний рівень: фаховий молодший бакалавр	Самостійна робота 67 год.	
		Вид контролю: диференційований залік (III-й семестр)	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Патофізіологія — наука про загальні закономірності виникнення, розвитку й закінчення хвороби. Основна мета патофізіології як навчальної дисципліни — закласти

теоретичні основи розуміння студентами етіології, патогенезу і клінічних проявів хвороби через засвоєння нозології, типових патологічних процесів і патофізіології органів і систем, розкриття основних положень учення про хворобу, пояснення суті хвороботворного впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на організм. Ця дисципліна розкриває основні закономірності структурно-функціональних порушень і змін, які виникають під впливом патогенних чинників, закономірності розвитку захворювань окремих органів і систем, які спостерігають у клінічній практиці.

Зміст програми “Патоморфологія та патофізіологія” передбачає використання знань з анатомії і фізіології. Знання патоморфології і патофізіології професійно інтегровані в спеціальні дисципліни.

Після вивчення дисципліни *студенти повинні знати:*

- предмет, завдання і методи патоморфології та патофізіології;
- основні етапи розвитку патоморфології та патофізіології в Україні;
- загальну нозологію;
- типові патологічні процеси;
- морфологію пухлинного росту;
- патоморфологію окремих нозологічних форм;
- патоморфологію інфекційних захворювань;
- імунопатологічні процеси;
- патофізіологію органів і систем;
- патофізіологію екстремальних станів.

Студенти повинні вміти:

- пояснювати механізми розвитку патологічних процесів;
- інтерпретувати морфологічну картину захворювань;
- аналізувати результати патофізіологічного експерименту;
- порівнювати механізми розвитку патологічних процесів;
- визначати основну ланку патогенезу захворювання;
- вирішувати тестові контрольні завдання.

Студенти мають бути поінформовані про:

- останні досягнення патоморфології та патофізіології;
- принципи класифікації хвороб;
- вплив зовнішнього середовища на розвиток хвороб;
- патоморфоз захворювань;
- про основні методи патоморфологічних і патофізіологічних досліджень.

3. Компетентнісний потенціал предмета та програмні результати навчання **Перелік основних компетентностей,** **якими повинен оволодіти здобувач фахової передвищої освіти**

Інтегральна компетентність	Здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання в медичній галузі або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів відповідної науки та може характеризуватися певною невизначеністю умов; відповідальність за результати своєї діяльності; здійснення контролю інших осіб у визначених ситуаціях.
-----------------------------------	--

<p>Загальні компетентності (ЗК)</p>	<p>ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.</p> <p>ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК 7. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.</p>
<p>Спеціальні (фахові) компетентності (СК)</p>	<p>СК 1. Здатність до застосовування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.</p> <p>СК 2. Здатність до вміння задовольняти потреби пацієнта протягом різних періодів життя (включаючи процес умирання), шляхом обстеження, діагностики, планування та виконання медичних втручань, оцінювання результату та корекції індивідуальних планів догляду та супроводу пацієнта.</p> <p>СК 3. Здатність до самоменеджменту у професійній медичній діяльності.</p> <p>СК 4. Здатність до співпраці з пацієнтом, його оточенням, з іншими медичними й соціальними працівниками на засадах сімейно-орієнтованого підходу, враховуючи особливості здоров'я чи перенесені хвороби та фізичні, соціальні, культурні, психологічні, духовні чинники і фактори довілля, здійснювати санітарно-просвітницьку роботу.</p> <p>СК 5. Здатність до динамічної адаптації та саморегуляції у важких життєвих і професійних ситуаціях з урахуванням механізму управління власними емоційною, мотиваційно-вольовою, когнітивною сферами.</p> <p>СК 6. Здатність до роботи в мультидисциплінарній команді при здійсненні професійної діяльності, для ефективного надання допомоги пацієнту протягом життя, з урахуванням усіх його проблем зі здоров'ям.</p> <p>СК 7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.</p> <p>СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.</p> <p>СК 9. Здатність до використання сукупностей професійних навичок (умінь) при підготовці та проведенні діагностичних досліджень та застосовуванні дезінфікуючих і лікарських засобів у професійній діяльності.</p>

	<p>СК 10. Здатність до забезпечення безпеки пацієнта, дотримання принципів інфекційної та особистої безпеки, збереження здоров'я у процесі здійснення догляду, виконання маніпуляцій, процедур, при переміщенні та транспортуванні пацієнта, наданні екстреної медичної допомоги.</p> <p>СК 11. Здатність до застосування сукупностей втручань та дій для забезпечення пацієнту гідного ставлення, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.</p> <p>СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).</p> <p>СК 13. Здатність до використання професійно профільованих знань, умінь та навичок для здійснення санітарно-гігієнічних і лабораторних досліджень, протиепідемічних та дезінфекційних заходів.</p> <p>СК 14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.</p> <p>СК 15. Здатність до здійснення профілактичних втручань, спрямованих на зменшення інфекційних захворювань серед дорослого та дитячого населення, зокрема вакцинацію згідно з календарем профілактичних щеплень та екстрену імунопрофілактику, включаючи її популяризацію</p>
--	--

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Предмет, завдання і методи патоморфології. Поняття про морфогенез, патогенез і нозологію	5	2	—	3
2	Загальне вчення про хворобу. Патогенна дія на організм факторів зовнішнього середовища. Роль спадковості і конституції в розвитку патології	5	2	—	3
3	Основні патоморфологічні процеси. Альтерація. Дистрофії. Регенерація	7	2	2	3
4	Імунопатологічні процеси. Реактивність організму. Алергія. Патофізіологія імунної системи	7	2	2	3
5	Порушення кровообігу, пристосування та компенсація. Патофізіологія кровообігу. Гіпоксія	7	2	2	3
6	Запалення. Етіологія, патогенез, класифікація. Патофізіологія запалення. Гарячка	7	2	2	3
7	Пухлинний ріст, ознаки, види росту пухлин. Типові порушення обміну	7	1	2	3

	речовин. Голодування				
8	Патоморфологія захворювань системи крові	7	1	2	3
9	Загальна характеристика патофізіологічних змін при захворюваннях системи крові	7	1	2	3
10	Патоморфологія захворювань органів дихання	7	1	2	3
11	Патофізіологія дихання. Недостатність дихання	7	1	2	3
12	Патоморфологія захворювань органів серцево-судинної системи	7	1	2	3
13	Патофізіологія системного кровообігу	6	1	2	3
14	Патоморфологія захворювань органів травного каналу, печінки і жовчовивідних шляхів	6	1	2	3
15	Порушення травлення	6	1	2	3
16	Недостатність печінки	6	—	2	3
17	Інфекційні хвороби	6	—	2	3
18	Патоморфологія захворювань органів сечової і статеві систем	3	1	2	3
19	Порушення функцій нирок. Характеристика захворювань нирок	5	1	2	3
20	Патоморфологія вагітності, постпартального і перинатального періодів	5	1	---	3
21	Патофізіологія порушення функцій нервової системи	5	1	4	3
22	Патофізіологія порушення функцій ендокринної системи	4	1	4	4
	Усього	135	26	42	67

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Сучасні методи патоморфологічних досліджень. Українські патоморфологи	3
2	Патогенна дія біологічних факторів	3
3	Регенерація клітин крові	3
4	Аутоалергійні хвороби	3
5	Гіпоксична гіпоксія	3
6	Патоморфоз туберкульозу. Зміни в органах і системах при гарячці	3
7	Сучасні теорії пухлинного росту	3
8	Вплив опроміювання на розвиток патології системи крові	3
9	Патофізіологія лімфогранульоматозу	3
10	Бронхоектатична хвороба	4
11	Порушення нереспіраторних функцій легенів	4
12	Етіопатогенез колагенозів	4
13	Емболія навколоплідними водами	4
14	Спадкові ферментопатії	4
15	Порушення функцій слинних залоз	4
16	Амілоїдоз нирок	4
17	Порушення недіуретичних функцій нирок	4
18	Міхуровий занос	4
19	Загальний адаптаційний синдром	4
	Усього	67

ЗМІСТ

Тема 1. Предмет, завдання і методи патоморфології. Поняття про морфогенез, патогенез і нозологію

ЛЕКЦІЯ

Патоморфологія — фундаментальна комплексна дисципліна. Методи патоморфології. Роль експериментального дослідження в моделюванні хвороби.

Основні поняття морфології: морфологія, патогенез і нозологія. Основні поняття нозології: хвороба, патологічний процес, патологічний стан. Визначення поняття “патогенез”. Головні ланки патогенетичного ланцюга. Руйнівні явища та пристосувальні реакції в патогенезі та їхня роль у процесі одужання. Шляхи і механізми впливу на організм патогенних факторів. Причини й умови розвитку патологічних процесів.

Тема 2. Загальне вчення про хворобу. Патогенна дія на організм факторів зовнішнього середовища. Роль спадковості і конституції в розвитку патології

ЛЕКЦІЯ

Причини й умови виникнення хвороби. Класифікація етіологічних факторів.

Патогенна дія факторів зовнішнього середовища (механічна, термічна та електрична травма і променеве ураження). Поняття про спадкові хвороби, їх класифікація. Етіологія спадкових хвороб. Мутації — генні, хромосомні, геномні. Хромосомні та генні хвороби, методи вивчення і профілактики.

Тема 3. Основні патоморфологічні процеси. Альтерація. Дистрофії. Регенерація

ЛЕКЦІЯ

Альтерація (ушкодження). Суть, причини, механізми виникнення та види ушкоджень. Дистрофії — види, значення для організму. Класифікація дистрофій. Регенерація, визначення, класифікація. Патологічна та фізіологічна регенерація. Регенерація різних видів тканин.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчити механізми виникнення та види ушкоджень. Схарактеризувати відмінності первинної і вторинної альтерації. Засвоїти класифікацію дистрофій. Навчитися визначати механізми розвитку некрозу залежно від причин (травматичний, токсичний, тропоневротичний, алергійний, судинний).

Практичні навички:

- пояснювати причини і механізми виникнення ушкоджень;
- аналізувати роль альтерації в патогенезі ушкоджень;
- характеризувати механізми розвитку дистрофій.

Тема 4. Імунопатологічні процеси. Реактивність організму. Алергія. Патофізіологія імунної системи

ЛЕКЦІЯ

Імунопатологічні процеси. Патоморфологія імунної системи. Реакції та механізми гіперчутливості. Аутоімунні хвороби. Імунодефіцитні стани.

Діатези, їх види, характерні особливості. Функція Т- і В-лімфоцитів при імунодефіцитних захворюваннях. Причини алергійних реакцій і види алергенів. Класифікація алергійних реакцій. Роль біологічно активних речовин у механізмі розвитку алергій. Десенсибілізація організму, її види.

Загальні закономірності порушень імунної системи. Імунодефіцитні хвороби. Імунодепресивні стани. Порушення систем, функціонально пов'язаних з імунною системою.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчити патоморфологію імунної системи. Засвоїти закономірності порушень імунної системи. Зрозуміти механізм розвитку імунодефіцитних хвороб.

Практичні навички:

- порівнювати імунодефіцитні стани;
- роз'яснювати сутність імунодефіцитних хвороб.

Тема 5. Порушення кровообігу, пристосування та компенсація. Патофізіологія кровообігу. Гіпоксія

ЛЕКЦІЯ

Види порушення кровообігу, причини і механізми виникнення. Морфологічні зміни в органах при різних видах порушень кровообігу. Механізми та фактори тромбоутворення. Види тромбів і наслідки тромбозу.

Синдром дисемінованого внутрішньосудинного згортання крові як прояв порушення мікроциркуляції.

Основні види порушень периферичного кровообігу. Причини і механізми їх розвитку, клінічні прояви, наслідки. Типові порушення мікроциркуляції, види, механізми розвитку. Поняття про сладж-феномен.

Етіологія і патогенез основних видів гіпоксій (гіпоксичної, дихальної, циркуляторної, кров'яної і тканинної). Патологічні зміни при гіпоксії, механізми їх розвитку.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Засвоєння основних видів порушення периферичного кровообігу та морфологічних змін в органах. Вивчення механізмів і факторів тромбоутворення. Визначення видів типових порушень мікроциркуляції.

Практичні навички:

- пояснювати механізм тромбоутворення;
- визначати етіологію гіпоксії;
- пояснювати садж-феномен;
- характеризувати синдром дисемінованого внутрішньосудинного згортання крові

Тема 6. Запалення. Етіологія, патогенез, класифікація. Патофізіологія запалення. Гарячка

ЛЕКЦІЯ

Загальне вчення про запалення, етіологію та патогенез запалення. Медіатори запалення, стадії запалення, наслідки запалення.

Причини запалення. Судинно-тканинні компоненти запальної реакції: альтерація, порушення мікроциркуляції з ексудацією та еміграцією лейкоцитів, проліферація. Місцеві й загальні прояви запалення.

Гарячка: визначення, етіологія, патогенез. Стадії гарячки. Значення гарячки для організму.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Засвоїти причини і механізми розвитку первинної і вторинної альтерації. Вивчити роль медіаторів у вогнищі запалення. Визначити роль інтерлейкіну-1 у механізмі розвитку запалення. Ознайомитися з типами температурних кривих та відобразити їх у вигляді графологічної схеми.

Описати механізм виникнення і послідовність судинних реакцій у вогнищі запалення. Засвоїти клітинні і гуморальні медіатори запалення. Вивчити роль клітин у запаленні.

Практичні навички:

- уміти пояснити механізм розвитку основних клінічних ознак запалення;

- аналізувати зміни мікроциркуляції у вогнищі запалення;
- пояснювати розвиток загального адаптаційного синдрому;
- порівнювати відмінності специфічного і неспецифічного запалення;
- вміти пояснювати механізм розвитку загальних клінічних ознак запалення

Тема 7. Пухлинний ріст, ознаки, види росту пухлин. Типові порушення обміну речовин. Голодування

ЛЕКЦІЯ

Визначення поняття “пухлина”. Етіологія і патогенез пухлин. Канцерогенні фактори. Взаємодія пухлин з організмом. Пухлинна прогресія. Види росту пухлин.

Типові порушення обміну речовин (основного, вуглеводного, жирового та білкового). Порушення кислотно-основного стану та водно-мінерального обміну.

Причини голодування, його види (повне, неповне і часткове) і стадії. Характеристика змін обміну речовин при кожній стадії голодування. Види часткового голодування (вуглеводне, білкове, вітамінне). Їхня характеристика, причини, наслідки. Патогенетичні основи лікувального голодування.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Засвоїти особливості пухлинної тканини (атиповість, потенційна безмежність і неврегульованість росту). Навчитись описувати макропрепарати пухлин різних органів і тканин. Засвоїти механізми і види метастазування. Навчитись визначати відмінності доброякісних і злоякісних пухлин. Засвоїти типові види порушення обміну речовин та їх причини. Зрозуміти сутність лікувального голодування.

Практичні навички:

- характеризувати доброякісні, злоякісні і пухлини з місцеводеструючим ростом;
- пояснювати критерії злоякісності пухлин;
- розуміти принципи будови сучасної класифікації пухлин;
- пояснювати патологічні зміни в організмі при пухлинах;
- визначати попередні причини порушення обміну речовин.

Тема 8. Патоморфологія захворювань системи крові

ЛЕКЦІЯ

Анемія — класифікація, етіологія, патогенез, морфологічні прояви. Тромбоцитопенії (спадкові та набуті). Коагулопатії (спадкові та набуті).

Лейкоз — етіологія класифікація, клініко-морфологічна характеристика гострих і хронічних форм лейкозу. Причини смерті, лікарський патоморфоз. Пухлинні захворювання лімфатичних вузлів (лімфоми). Хвороба Ходжкіна — клініко-морфологічні форми.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчити морфологічну характеристику анемії. Навчитись пояснювати морфологічні прояви пухлинних захворювань лімфатичних вузлів.

Практичні навички:

- порівнювати морфологічні прояви різних видів анемії;
- визначати стадії перебігу процесу;

— давати клініко-морфологічну характеристику гострого та хронічного лейкозу.

Тема 9. Загальна характеристика патофізіологічних змін при захворюваннях системи крові

ЛЕКЦІЯ

Порушення загального об'єму крові. Крововтрата, причини, стадії розвитку, наслідки. Розлади гемостазу. Картина крові при різних видах анемії. Тромбоцитопатії, тромбоцитопенії. ДВЗ-синдром. Анемія, принципи класифікації. Патологічні зміни еритроцитів. Еритроцитоз. Патологічні зміни лейкоцитів. Лейкоз, його види. Лейкемічний провал.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Засвоєння причин крововтрат і їх можливих наслідків. Вивчення картини крові при різних видах анемії. Порівняння патологічних змін еритроцитів і лейкоцитів при різних патологічних процесах.

Практичні навички:

- вміти визначати попередню причину крововтрати;
- порівнювати патологічні зміни еритроцитів і лейкоцитів;
- характеризувати вид анемії.

Тема 10. Патоморфологія захворювань органів дихання

ЛЕКЦІЯ

Етіологія, патогенез морфологічні прояви захворювань органів дихання, класифікація. Пневмонія — класифікація, етіологія, патогенез і морфологічні прояви крупозної та вогнищевої пневмонії, їх можливі ускладнення та причини смерті хворих. Рак легенів — етіологія, патогенез, форми та їх клініко-морфологічна характеристика, закономірності метастазування. Поняття про ателектаз, колапс легенів.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчити класифікацію пневмонії та морфологічні прояви крупозної і вогнищевої пневмонії, їх ускладнення і причини смерті хворих. Зрозуміти механізм розвитку хронічного бронхіту. Запам'ятати клініко-морфологічну характеристику та форми метастазування раку легенів.

Практичні навички:

- порівнювати морфологічні прояви крупозної та вогнищевої пневмонії;
- визначати етапи метастазування раку легенів.

Тема 11. Патофізіологія дихання. Недостатність дихання

ЛЕКЦІЯ

Причини і патогенез дихальної недостатності. Задишка, види і механізми розвитку. Типи періодичного дихання. Термінальне дихання. Асфіксія, причини і стадії розвитку.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Пояснювати механізм розвитку дихальної недостатності (порушення регуляції дихального центру, торакодіафрагмальні порушення, порушення прохідності дихальних шляхів, зміни стану легеневої паренхіми).

Практичні навички:

- аналізувати причини асфіксії;
- визначати тип періодичного дихання і графічно його відобразити;
- знати механізми розвитку задишки.

Тема 12. Патоморфологія захворювань органів серцево-судинної системи

ЛЕКЦІЯ

Атеросклероз — етіологія, патогенез, патоморфологія. Гіпертонічна хвороба — етіологія, патогенез, клініко-анатомічні форми. Ішемічна хвороба серця, фактори ризику. Інфаркт міокарда — морфологія, ускладнення та причини смерті. Хронічна ішемічна хвороба серця, уявлення про морфологію, ускладнення та причини смерті. Ревматичні хвороби.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчити патоморфологію розвитку атеросклерозу. Запам'ятати клініко-анатомічні форми гіпертонічної хвороби. Зрозуміти етіологію, патогенез і фактори ризику ішемічної хвороби серця. Засвоїти знання про ревматичні хвороби.

Практичні навички:

- пояснювати стадії атеросклерозу;
- визначати етапи розвитку гіпертонічної хвороби;
- досліджувати механізм розвитку патоморфологічних змін при ревматичних хворобах.

Тема 13. Патофізіологія системного кровообігу

ЛЕКЦІЯ

Серцева недостатність — визначення, патофізіологічні варіанти. Загальне поняття про ішемічну хворобу серця та інфаркт міокарда. Кардіальні та екстракардіальні механізми компенсації серцевої недостатності. Аритмії серця. Види порушень судинного тонусу.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчити етіологію і патогенез серцевої недостатності. Засвоїти механізми розвитку декомпенсації при серцевій недостатності. Зрозуміти механізм розвитку аритмій.

Практичні навички:

- знати причини розвитку серцевої недостатності;
- аналізувати етіологію виникнення артеріальної гіпертензії;
- визначати стадію хвороби;
- інтерпретувати патофізіологічні зміни при недостатності вільного кровообігу.

Тема 14. Патоморфологія захворювань органів травного каналу, печінки і жовчовивідних шляхів

ЛЕКЦІЯ

Ангіна — етіологія, види, патоморфологія. Гострий і хронічний гастрит — причини і механізми розвитку, основні форми, морфологічна характеристика. Виразкова хвороба — етіологія, патогенез, класифікація. Патоморфологія гострого апендициту. Перитоніт. Класифікація хвороб печінки (гепатози, гепатити, цирози, пухлини) — етіологія, патогенез, патоморфологія.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Засвоїти етіологію різних видів ангіни. Вивчити причини гострого і хронічного гастриту. Зрозуміти патоморфологію перитоніту. Визначити ускладнення виразкової хвороби шлунка та дванадцятипалої кишки.

Практичні навички:

- порівнювати патоморфологію гострого і хронічного гастриту;
- пояснювати етіологію виразкової хвороби;
- характеризувати патоморфологію гострого апендициту та прогнозувати можливі ускладнення.

Тема 15. Порушення травлення

ЛЕКЦІЯ

Етіологія порушень травлення. Розлади травлення в порожнині рота. Порушення травлення в шлунку. Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки. Розлади кишкового травлення. Роль порушень секреторної функції підшлункової залози та розладів жовчовиділення.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчити види порушень травлення. Зрозуміти патофізіологічні зміни в разі виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки. Засвоїти механізм розвитку синдрому мальабсорбції.

Практичні навички:

- пояснювати розлади секреторної функції шлунка;
- скласти таблицю етіологічних факторів розвитку виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки;
- визначити причини порушення мембранного травлення і всмоктувальної функції кишок.

Тема 16. Недостатність печінки

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Визначити причини недостатності печінки. Зрозуміти порушення метаболічної функції печінки. Вивчити етіологію і патогенез печінкової коми. Засвоїти причини і механізми розвитку гемолітичної, паренхіматозної і механічної жовтяниць.

Практичні навички:

- пояснювати розлади вуглеводного, білкового і ліпідного обміну при недостатності печінки;
- порівнювати жовтяниці різної етіології.

Тема 17. Інфекційні хвороби

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Засвоїти класифікацію інфекційних хвороб. Вивчити етіологію, патогенез, патоморфологію кишкових інфекцій. Навчитись пояснювати патоморфологічні зміни при СНІДі.

Практичні навички:

- аналізувати патоморфологічну картину кишкових інфекцій;
- уміти пояснювати механізм зміни функцій організму на різних стадіях інфекційного процесу;
- пояснювати патоморфологічні зміни при СНІДі.

Тема 18. Патоморфологія захворювань органів сечової та статеві систем

ЛЕКЦІЯ

Пієлонефрит, гострий та хронічний — етіологія, патогенез, патоморфологія, ускладнення, причини смерті хворих. Сучасна класифікація гломерулонефриту. Етіологія і патогенез гострого і хронічного швидко прогресуючого гломерулонефриту, патоморфологічні зміни, ускладнення, причини смерті хворих. Гостра та хронічна ниркова недостатність. Гіпертрофія передміхурової залози — форми хвороби, патоморфологія, ускладнення, наслідки. Морфологічна характеристика залозистої гіперплазії ендометрія. Патоморфологія ендocerвікозу.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Засвоєння класифікації хвороб нирок. Навчитись визначати морфологічні прояви гломерулопатій, пояснювати причини і механізм розвитку, складати прогноз хвороби. Визначити причини розвитку простатиту. Описати патоморфологічну картину залозистої гіперплазії ендометрію та спрогнозувати можливі наслідки процесу.

Практичні навички:

- визначати захворювання сечовидільної системи за клінічним проявам;
- характеризувати морфологічні зміни при захворюваннях органів сечовидільної системи;
- прогнозувати завершення простатиту та залозистої гіперплазії ендометрія.

Тема 19. Порушення функції нирок. Характеристика захворювань нирок

ЛЕКЦІЯ

Причини порушення основних функцій нирок. Класифікація захворювань нирок та їхня характеристика. Поняття про гостру і хронічну ниркову недостатність. Найважливіші клінічні прояви ниркової недостатності: розлади діурезу, якісні зміни сечі, набряки,

порушення кислотно-основної рівноваги, азотемія, анемія, артеріальна гіпертензія.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Запам'ятати клінічні терміни порушень основних функцій нирок. Зрозуміти механізм розвитку розладів фільтрації, реабсорбції, секреції.

Практичні навички:

- визначати основні клінічні прояви ниркової недостатності та їх патогенез;
- порівнювати патофізіологічні зміни при гострій і хронічній нирковій недостатності;
- пояснювати роль сенсибілізації організму при гломерулонефриті.

Тема 20. Патоморфологія вагітності, постпартального і перинатального періодів

ЛЕКЦІЯ

Етіологія, патогенез і патоморфологія гестозів. Причини і види позаматкової вагітності, поняття про мимовільний аборт, передчасні пологи. Постпартальна інфекція — причини, патогенез, патоморфологія, ускладнення. Поняття про ембріо- і фетопатії. Механізми розвитку пологової травми. Респіраторний дистрес-синдром новонародженого. Гемолітична хвороба новонародженого, механізм розвитку.

Тема 21. Патофізіологія порушення функцій нервової системи

ЛЕКЦІЯ

Причини уражень нервової системи і загальні закономірності їх розвитку. Порушення сенсорної функції нервової системи. Біль, класифікація. Медіатори болю. Повний і неповний гострий біль, хронічні больові синдроми. Порушення рухової функції нервової системи. Причини і механізми розвитку центральних і периферичних паралічів і парезів. Порушення нервової трофіки. Поняття про вегетативну дистонію. Неврози.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Засвоєння закономірностей розвитку захворювань нервової системи, механізму виникнення болю та його класифікації. Ознайомлення з експериментальним вивченням емоційних реакцій та їх порушень.

Практичні навички:

- визначати причини порушень функцій нервової системи;
- пояснювати значення болю для організму;
- характеризувати причини паралічів і парезів;
- розпізнавати неврози.

Тема 22. Патофізіологія порушення функції ендокринної системи

ЛЕКЦІЯ

Види ендокринних порушень. Етіологія і механізм розвитку ендокринопатій. Патофізіологія гіпоталамо-гіпофізарної системи.

Патофізіологія надниркових і прищитоподібних залоз.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Засвоїти механізми дії гормонів. Вивчити порушення функцій ендокринних органів. Ознайомитись із сучасними уявленнями про механізм розвитку стресу й адаптаційного синдрому.

Практичні навички:

- пояснювати механізм дії гормонів;
- порівнювати прояви гіпер- і гіпофункції ендокринних залоз;
- прогнозувати розвиток стресу та запобігати його виникненню.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Уміти розпізнавати окремі нозологічні форми на підставі сукупності морфологічних проявів.
2. Проводити кореляцію між патологічними процесами та симптомами захворювань.
3. Виявляти ускладнення основного захворювання.
4. Визначати вид основного, потенційного смертельного ускладнення.
5. Пояснювати патоморфологічні терміни.
6. Розрізняти морфологічну картину типових патологічних процесів.
7. Порівнювати клініко-морфологічні прояви гострих і хронічних процесів.
8. Пояснювати механізм розвитку захворювань.
9. Аналізувати етіологію, морфологічні прояви та наслідки хвороб.
10. Прогнозувати наслідки захворювань та їх основне ускладнення.
11. Передбачати послідовність появи фізіологічних змін при тому чи тому патологічному процесі.
12. Інтерпретувати патофізіологічні зміни при тому чи тому патологічному процесі.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Хвороба: визначення, стадії.
2. Термінальні стани. Найважливіші методи реанімації.
3. Патогенна дія термічного фактора: гіпер- і гіпотермія, відмороження і опік, застуда.
4. Види йонізуючого випромінювання. Первинний механізм дії йонізуючих променів.
5. Гостра променева хвороба: форми та стадії.
6. Дія зниженого атмосферного тиску на організм. Сидром декомпресії.
7. Дія підвищеного атмосферного тиску на організм. Кесонна хвороба.
8. Патогенна дія електричного струму на організм.
9. Види мутацій. Найважливіші мутагени.
10. Методи діагностики спадкових хвороб.
11. Типи передачі спадкових хвороб.
12. Хромосомні хвороби.
13. Ферментопатії.
14. Принципи профілактики і лікування спадкових хвороб.
15. Конституція, класифікація конституційних типів за Зіго і Чорноручьким.
16. Діатези: види, коротка характеристика.
17. Порушення нервової, ендокринної та імунної системи в разі старіння.
18. Фагоцитоз: визначення, стадії та механізми.
19. Система мононуклеарних фагоцитів.
20. Імунодефіцитні захворювання. Класифікація, приклади.
21. Імунодепресивні стани. СНІД.
22. Алергія: визначення поняття, причини, класифікація алергійних реакцій за методами Кумбса і Джелла.
23. Стадії алергійних реакцій.
24. Найважливіші медіатори алергії.
25. Аутоалергія. Механізми формування ауторезистенції.
26. Артеріальна та венозна гіперемія.
27. Ішемія. Стаз.
28. Тромбоз.
29. Емболія.
30. Запалення: визначення, основні компоненти запальної реакції, місцеві ознаки.
31. Медіатори запалення.
32. Альтерація при запаленні.
33. Порушення місцевого кровообігу при запаленні.
34. Ексудація й еміграція при запаленні. Види ексудатів.
35. Гарячка: визначення, види гарячки за походженням, роль екзо- та ендогенних пірогенів.
36. Стадії гарячкової реакції.
37. Види температурних кривих.
38. Пухлини: визначення, поняття, види анаплазій.
39. Морфологічна анаплазія пухлинної тканини.
40. Біохімічна і фізико-хімічна анаплазія.
41. Канцерогени: їх класифікація. Приклади.
42. Три етапи в патогенезі пухлинного росту.
43. Методи експериментального вивчення пухлин.
44. Ознаки доброякісних і злоякісних пухлин.
45. Голодування, його види. Характеристика періодів повного голодування.
46. Білково-калорійна недостатність.
47. Цукровий діабет, його типи.
48. Інсулінозалежний цукровий діабет.

49. Інсулінонезалежний цукровий діабет.
50. Основні симптоми цукрового діабету, їхній патогенез.
51. Експериментальні гіперглікемії.
52. Етапи порушення жирового обміну.
53. Ожиріння.
54. Атеросклероз: визначення, стадії патогенезу.
55. Форми ліпопротеїдів крові, їхня роль у виникненні атеросклерозу.
56. Спадкові аномалії обміну амінокислот.
57. Дегідратації, види, причини і механізми розвитку.
58. Набряки, етіологічна і патогенетична класифікація.
59. Ацидоз.
60. Алкалози.
61. Зміни загального об'єму крові — класифікація, приклади.
62. Крововтрата. Негайні і віддалені механізми компенсації.
63. Синдром дисемінованого внутрішньосудинного зсідання крові.
64. Анемія. Визначення поняття, патогенетична класифікація.
65. Гемолітичні анемії.
66. Залізодефіцитні анемії.
67. В₁₂-дефіцитні анемії.
68. Лейкоцитози і лейкопенії. Лейкемічні реакції.
69. Гострі лейкози. Етіологія, патогенез.
70. Хронічні лейкози. Етіологія, патогенез.
71. Картина крові при різних видах лейкозу.
72. Серцева недостатність при ураженні міокарда.
73. Серцева недостатність від перевантаження.
74. Гіпертрофія міокарда.
75. Інфаркт міокарда, етіологія, патогенез.
76. Аритмії, класифікація.
77. Атріовентрикулярна блокада. Синдром Морганьї—Едамса—Стокса.
78. Прояви декомпенсації серця.
79. Гіпертонічна хвороба. Етіологія, патогенез.
80. Експериментальні моделі гіпертонічної хвороби.
81. Задишка, періодичне і термінальне дихання. Апноє.
82. Гіпоксія.
83. Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки — етіологія, патогенез.
84. Розлади травлення, пов'язані з порушенням виділення жовчі і підшлункового соку.
85. Жовтяниці.
86. Дифузний гломерулонефрит — етіологія, патогенез, експериментальні моделі.
87. Гостра ниркова недостатність — причини, стадії.
88. Хронічна ниркова недостатність. Етіологія. Патогенез.
89. Уремія.
90. Прояви ниркової недостатності: набряки, артеріальна гіпертензія, анемія, ацидоз.
91. Центральні, периферичні та залозисті механізми ендокринних розладів.
92. Гіперфункція адено- і нейрогіпофіза.
93. Гіпофункція адено- і нейрогіпофіза.
94. Гіперфункція щитоподібної залози.
95. Гіпофункція щитоподібної залози.
96. Гостра і хронічна недостатність надниркових залоз.
97. Гіперфункція кіркового і мозкового шару надниркових залоз.
98. Паралічі і парези.
99. Рухові розлади при ураженні мозочка.
100. Біль. Патогенез болю.

101. Гострий біль, його види. Хронічні больові синдроми.
102. Порушення нервової трофіки. Нейродистрофічний процес.
103. Порушення функцій вегетативної нервової системи. Вегетативна дистонія.
104. Етіологія і патогенез неврозів.
105. Альтерація. Види дистрофій.
106. Тромбоз, емболія (поняття, види, наслідки).
107. Гостре та хронічне венозне повнокров'я.
108. Шок (види, наслідки). ДВЗ-синдром.
109. Запалення (види, стадії).
110. Імунні реакції (механізми, види).
111. Регенерація (визначення, види).
112. Атрофія.
113. Доброякісні та злоякісні пухлини.
114. Бронхопневмонії (патогенез, ускладнення, наслідки).
115. Хронічний бронхіт, емфізема (патогенез, види, ускладнення).
116. Атеросклероз (фактори ризику, морфологічні прояви).
117. Гіпертонічна хвороба (види, морфологічні прояви, ускладнення).
118. Хронічна ішемічна хвороба серця (види). Інфаркт міокарда (стадії, ускладнення)
119. Ангіна (види, ускладнення).
120. Гострий гастрит, ерозії, гострі виразки.
121. Хронічний гастрит (патогенез, ускладнення).
122. Виразкова хвороба (патогенез, ускладнення).
123. Перитоніт (види, ускладнення).
124. Токсична дистрофія печінки. Печінково-клітинна недостатність.
125. Гепатити (види, патогенез, ускладнення).
126. Цирози печінки (визначення, види). Портальна гіпертензія.
127. Жовчнокам'яна хвороба. Жовтяниця (види).
128. Гломерулонефрит (види, патогенез, наслідки).
129. Пієлонефрит (види, патогенез, наслідки).
130. Гостра та хронічна ниркова недостатність.
131. Висхідні інфекції статевих органів (види, ускладнення).
132. Ускладнення перипартального періоду.
133. Ембріопатії, фетопатії (види).
134. Пологова травма (види, наслідки).
135. Дистрес-синдром новонароджених.
136. Гострі респіраторні вірусні інфекції.
137. Дифтерія.
138. Туберкульоз.
139. Черевний тиф. Сальмонельоз.
140. Дизентерія.
141. Вірусний гепатит.
142. СНІД.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Патоморфологія : підручник / за ред. В. Ф. Москаленка. — Київ : ВСВ «Медицина», 2023. — 560 с.
2. Патофізіологія : підручник / за ред. Ю. І. Губського. — Київ : Медицина, 2022. — 520 с.
3. Загальна патологія : навчальний посібник / І. Є. Булах. — Київ : Центр учбової літератури, 2021. — 480 с.

Додаткова

1. Клінічна патоморфологія : практичний посібник / Н. В. Бойко. — Київ : Каравела, 2024. — 320 с.
2. Сучасна патофізіологія : клінічні аспекти / О. П. Мінцер. — Київ : Медицина, 2023. — 300 с.
3. Патологічна фізіологія з основами імунології / С. М. Коваль. — Київ : Центр учбової літератури, 2022. — 280 с.
4. Молекулярна патологія / І. Д. Зверева. — Львів : Новий Світ-2000, 2021. — 240 с.
5. Сестринські аспекти патології : практичний посібник / О. В. Бондар. — Київ : Медицина, 2023. — 300 с.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство охорони здоров'я України — <https://moz.gov.ua>
2. Всесвітня організація охорони здоров'я (World Health Organization) — <https://www.who.int>
3. Європейське товариство патологів (European Society of Pathology) — <https://www.esp-pathology.org>
4. Національна служба здоров'я України (НСЗУ) — <https://nszu.gov.ua>
5. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського — <http://www.nbuv.gov.ua>
6. Освітня платформа Prometheus — <https://prometheus.org.ua>